

Riktlinjer för serveringstillstånd och för tillsyns- verksamhet enligt alkohollagen och tobakslagen i Norrtälje Kommun.

Riktlinjerna föreslås gälla från och med **2017-03-01**

Riktlinjerna antagna av Socialnämnden 2017-02-23 § 20

Allmänna överväganden och målsättningar

Riktlinjerna ska ge en allmän information till krögare, detaljhandel och andra som berörs av lagstiftningen i alkohollagen och tobakslagen. Riktlinjerna ska fungera som vägledning för vilka bedömningar Socialnämnden gör i ärenden angående serveringstillstånd, folkölsförsäljning och tobaksförsäljning. De ska samtidigt ge sökande av serveringstillstånd information om handläggningstider, prövningskriterier och eventuella hinder för vissa typer av restaurangetableringar eller för etablering i vissa geografiska områden.

I alkohollagen (2010:1622) anges de grundläggande bestämmelserna för att serveringstillstånd ska meddelas och vad som krävs för att få behålla sitt serveringstillstånd. Vad som gäller för att få sälja och servera folköl regleras också i alkohollagen. I tobakslagen (1993:581) finns bland annat regler om åldersgränser, varningstexter, marknadsföring och rökfria miljöer.

I Norrtälje kommun är socialnämnden tillstånds- och tillsynsmyndighet för serveringstillstånd. Nämnden är även tillsynsmyndighet för folkölsförsäljning, folkölservering och tobaksförsäljning i Norrtälje kommun. Handläggning och tillsyn enligt alkohollagen och tobakslagen sköts enligt avtal av tillståndsenheten på Södra Roslagens miljö- och hälsoskyddskontor. Även polismyndigheten utövar den omedelbara tillsynen över efterlevnaden av bestämmelserna i alkohollagen och tobakslagen. Polismyndigheten yttrar sig även om de ansökningar om serveringstillstånd som kommer till nämnden. Länsstyrelsen i Stockholms län är regional tillsynsmyndighet inom länet enligt alkohollagen och vad gäller åldersgränser, varningstexter, marknadsföringsåtgärder på/i försäljningsställen samt rökfria miljöer enligt tobakslagen. Folkhälsomyndigheten utövar central tillsyn över efterlevnaden av alkohollagen och tobakslagen och kan meddela allmänna råd till vägledning för tillämpning av lagarna.

Tillståndshavare och sökande av serveringstillstånd, men också allmänheten, ska uppleva att Socialnämndens verksamhet inom alkohollagens och tobakslagens område håller god kvalitet, är rättssäker och präglas av ett stort socialt ansvar.

Alkohollagstiftningen har tillkommit för att begränsa alkoholens skadeverkningar, till exempel överkonsumtion av alkohol och allt för tidig alkoholdebut. Kravet på ordning och nykterhet

har en framskjuten plats i lagstiftningen, som i första hand är en social skyddslagstiftning. Sociala hänsyn ska därför ha företräde framför företagsekonomiska eller näringspolitiska. Utifrån det så kallade skyddsintresset ska de positiva värden som restaurangerna erbjuder tillvaratas. Ungdomar ska skyddas från en för tidig alkoholdebut. Fylleri, narkotikaanvändning, våld, vapen och diskriminering hör inte hemma i en god restaurangmiljö. Frågan om restaurangers öppethållande och serveringstider har betydelse dels för boende i serveringsställets närhet, inte minst med hänsyn till risken för ordningsstörningar, dels för polisens arbete med att upprätthålla ordning och säkerhet. Frågan har vidare en rent folkhälsopolitisk betydelse eftersom ökad tillgång till alkoholdrycker ofta leder till ökad alkoholkonsumtion och därmed ökade skadeverkningar. Detta gäller inte minst bland gruppen unga vuxna, som är den del av befolkningen som företrädesvis utnyttjar möjligheten att besöka serveringsställen allt senare på natten.

Vid eventuella konflikter mellan näringsfrihet och skyddet för människors hälsa tar skyddsaspekterna över. Därför är Norrtälje kommun försiktig när det gäller sena serveringstider och etablering av renodlade nöjeskrogar i känsliga områden.

Sambandet mellan servering av alkoholdrycker och matsservering är en av de äldsta och principiellt viktigaste reglerna i den svenska alkohollagstiftningen. Huvudskälen till att bestämmelsen infördes var att berusningen av alkoholförtäringen blev mindre om drycken förtärdes tillsammans med lagad mat, och att sambandet med matsservering hade en allmänt återhållande effekt på alkoholdrickandet. Detta gäller fortfarande. Därför kontrolleras alltid vid inspektion att serveringsstället kan tillhandahålla lagad eller på annat sätt tillredd mat.

Restaurangägare ska kunna konkurrera på lika villkor. Det är därför som nämnden kontrollerar både sökandes och befintliga tillståndshavares lämplighet. Svarta pengar, svart arbetskraft och dålig livsmedelshygien ska inte förknippas med restaurangnäringen. Restauranger med serveringstillstånd bör vara föredömen för restaurangnäringen i stort och utmärkas av hög moral och god etik.

Socialnämnden ska verka för att krögare, serveringspersonal, ordningsvakter och entrévärdar erbjuds utbildning i ansvarsfull alkoholservice. En rimlig frekvens är att en sådan utbildning erbjuds en gång per år i samarbete med andra kommuner och/eller länsstyrelsen.

Socialnämnden ska verka för att samrådsmöten sker med restaurangbranschen och att ett gott samarbete med polisen, räddningstjänsten och Trygg i Norrtälje föreligger.

Ansökan om serveringstillstånd

Serveringstillstånd kan meddelas för servering till allmänheten eller i förening, företag eller annat slutet sällskap. Tillstånd kan avse servering året runt, årligen under en viss tidsperiod, under en enstaka tidsperiod eller vid ett enstaka tillfälle.

Serveringstillstånd krävs inte om serveringen

1. avser ett enstaka tillfälle för i förväg bestämda personer,
2. sker utan vinstintresse och utan annan kostnad för deltagarna än kostnaden för inköp av dryckerna, och
3. äger rum i lokaler där det inte bedrivs yrkesmässig försäljning av alkohol- eller lättdrycker

Sedan 2012 är det tillåtet att servera alkoholdrycker till de boende och deras besökare på särskilda boenden där man erbjuder måltidsservice (äldreboenden och vissa boenden för funktionshindrade). Det krävs inget serveringstillstånd och den som är ansvarig för verksamheten behöver inte anmäla till kommunen att det bedrivs alkoholservering. De alkoholhaltiga dryckerna ska köpas på Systembolaget. Den som är ansvarig för verksamheten ska utöva egenkontroll över serveringen. För egenkontrollen ska det finnas ett för verksamheten lämpligt program.

Efter att en ansökan om serveringstillstånd har lämnats in ska nämnden göra en prövning dels av sökandens lämplighet, dels av lokalens lämplighet. Handläggningstiden för en ansökan om stadigvarande tillstånd till allmänheten beräknas till mellan två till tre månader. Handläggningstiden är dock mycket beroende av sökandens benägenhet att komma in med begärda handlingar. Om en komplett ansökan kommer in från början och sökanden och serveringslokalen genast uppfyller alla lämplighetskrav kan handläggningstiden bli kortare.

Den personliga lämpligheten

Socialnämnden får inte meddela tillstånd om sökanden inte uppfyller kraven i alkohollagen. För att kunna få tillstånd måste sökanden visa att han eller hon med hänsyn till sina personliga och ekonomiska förhållanden samt omständigheterna i övrigt är lämplig att utöva verksamheten. Sökanden ska ha en god personlig och ekonomisk skötsamhet, vara laglydig och kunna uppfylla sina skyldigheter mot det allmänna. Sökanden ska på ett trovärdigt sätt kunna redovisa finansieringen av rörelsen. Sökanden ska genom att avlägga ett prov visa att han eller hon har de kunskaper om alkohollagen och anslutande föreskrifter som krävs för att på ett författningensligt sätt utöva verksamheten. Sökanden ges möjlighet till två omprov. Om sökanden inte klarar kunskapsprovet på tre försök uppfyller personen inte kravet på personlig lämplighet och serveringstillstånd kan inte beviljas. Personen får vid en ny ansökan visa att han eller hon har tillräckliga kunskaper om alkohollagstiftningen genom att avlägga nytt prov.

Serveringslokalen

Tillstånd för servering till allmänheten året runt eller årligen under en viss tidsperiod får meddelas endast om serveringsstället har ett eget kök i anslutning till serveringslokalen samt tillhandahåller lagad eller på annat sätt tillredd mat. Gästerna ska kunna erbjudas ett varierat utbud av maträtter, det vill säga mat som har tillagats eller tillretts för att utgöra en del av en måltid. Såväl förrätter och huvudrätter som efterrätter ska kunna erbjudas. Efter klockan 23.00 får matutbudet begränsas till ett fåtal enklare rätter. Serveringstillstånd ska inte medges om enbart enklare anrättningar, som till exempel smörgåsar, hamburgare eller varm korv med bröd, erbjuds. För tillfälliga tillstånd liksom för servering till slutna sällskap är det tillräckligt att det tillhandahålls någon form av tillredd mat.

Lokalen ska vara registrerad som livsmedelsanläggning och livsmedelshygieniska krav ska vara uppfyllda. Köksutrustningen måste hålla en viss standard, enbart vanliga lägenhetspisar eller mikrovågsugnar för uppvärmning av prefabricerade maträtter är inte tillräckligt. Serveringsstället ska ha ett i förhållande till lokalens storlek lämpligt antal sittplatser för matservering. Gästerna ska i normalfallet kunna beställa och bli serverade vid bordet. Lokalerna ska även vara lämpliga från brandsäkerhetssynpunkt.

Övriga bedömningsgrunder

Om alkoholservering på grund av serveringsställets belägenhet eller av andra skäl kan befaras medföra olägenheter i fråga om ordning och nykterhet eller särskild risk för människors

hälsa, får serveringstillstånd vägras även om övriga krav som uppställs i lagen är uppfyllda. Vad som menas med detta är att kommunen inte behöver tillåta nya etableringar av serveringsställen eller utökad serveringstid för befintliga serveringsställen om detta riskerar att medföra samhällsliga problem. Detta gäller alltså även om övriga krav enligt alkohollagen är uppfyllda. Det måste dock redovisas vilka olägenheter eller risker det är fråga om. Det kan gälla att ordningsläget är ansträngt i området för den tilltänkta etableringen, eller att det finns en risk för att närboende kan komma att störas. I särskilt känsliga områden, till exempelvis i närheten av skolor, fritidsgårdar, institutioner för missbrukare eller liknande verksamhet, bostadsområden, idrottsplatser eller i områden med känd missbruksproblematik kan en ansökan avslås om nyetablering eller om utvidgning av befintligt tillstånd.

Restaurangtätheten i ett område har stor betydelse för brottslighet och störningar för de boende. Den inriktning och profil som en tillståndshavare eftersträvar för sin restaurang spelar stor roll för ordningen i restaurangen och dess omgivning. I områden där störningar för närboende redan existerar, men inte kan härledas till någon enskild restaurang på grund av den höga restaurangtätheten, tillåts i normalfallet inte serveringstider efter klockan 01.00. Som en skyddsåtgärd för de boende kan provotider tillämpas för serveringstider både före och efter klockan 01.00.

För att upptäcka risker utgår nämnden från inskickade ansökningshandlingar, den kännedom som nämnden redan har om aktuellt ställe/område vad gäller bullerstörningar eller andra olägenheter därifrån samt den kunskap som nämnden i övrigt eventuellt har om sökanden, samt yttranden från remissinstanser (framför allt från polismyndigheten). Enligt förarbeten till alkohollagen ska polisens och miljöförvaltningens yttranden ges stor tyngd i tillståndsprövningen. Polismyndigheten kan exempelvis avstyrka ansökan med hänvisning till ordningsproblem på serveringsstället eller i dess närmsta omgivning. Nämnden är mycket restriktiv i sin bedömning där närboende utsätts eller riskerar att utsättas för bullerstörningar eller annan olägenhet från serveringsstället.

Andra skäl för nämnden att avslå en ansökan om serveringstillstånd kan vara att nämnden i övrigt äger kännedom om missförhållanden på serveringsstället eller om sökandens lämplighet. Avslagsgrund kan också vara att serveringsstället etableras i ett område som redan har ett för området tillräckligt antal serveringsställen med tillstånd att servera alkoholdrycker. Andra grunder för avslag är att serveringsstället är en sexklubb eller drivs av en förening/klubb som på något sätt ställer sig utanför samhällets lagar och normer.

Av förarbeten till alkohollagen framgår även att det inte kan komma ifråga att tillåta alkoholservering till idrottspublik på läktare, utan att det i så fall ska vara fråga om servering i restaurang i avgränsad del av idrottsanläggningen. Kommunerna bör vid tillståndsprövning och i tillsynsverksamhet särskilt uppmärksamma alkoholservering på idrottsplatser så att denna inte inkräktar på ett av samhällets grundläggande alkoholpolitiska värderingar, nämligen att idrott och alkohol inte hör ihop.

Särskilda restriktioner och villkor

Servering av hela flaskor med spritdrycker, så kallade "helrör", anser nämnden inte vara förenligt med alkohollagens bestämmelser om att serveringen ska vara återhållsam och att den inte får föranleda olägenheter i fråga om ordning och nykterhet. Dokumenterad servering av helrör kan leda till att åtgärder vidtas mot serveringsstället.

Vid bedömning av ansökningar om serveringstillstånd till allmänheten i samband med idrottsevenemang och evenemang där barn och ungdomar är en del av målgruppen bör särskild försiktighet iakttas.

Nämnden kan besluta om att tillståndet ska vara förenat med villkor. Det kan exempelvis vara villkor om förordnade ordningsvakter, att serveringsansvarig personal ska ha genomgått utbildning i ansvarsfull alkoholservice eller motsvarande, att alkoholservice ska ske genom bordsservice, att serveringsställe får ta emot ett begränsat personantal, att utrymning av olika serveringsytor ska ske vid olika tider inom samma serveringslokal och att verksamheten ska bedrivas på ett sådant sätt att omgivningen inte utsätts för störningar.

Serveringstider

Restaurangers öppettider har stor betydelse dels för närboende som på olika sätt kan störas av verksamheten och dels för polismyndigheten som har ansvaret för att upprätthålla ordning och säkerhet. Frågan har vidare alkoholpolitisk betydelse eftersom ökad tillgång till alkoholdrycker oftast leder till ökad alkoholkonsumtion och därmed ökade skadeverkningar.

Om nämnden inte beslutar annat så får servering av spritdrycker, vin, starköl eller andra jästa alkoholdrycker inte påbörjas tidigare än klockan 11.00 och inte pågå längre än till klockan 01.00. Serveringsstället ska vara utrymt senast 30 minuter efter serveringstidens utgång.

Den senaste serveringstid som normalt meddelas i Norrtälje kommun är till klockan 01.00. Senare serveringstid än till klockan 01.00, dock längst till klockan 03.00, kan dock även beviljas med hänsyn till serveringsställets geografiska belägenhet. Bedömningen av om ett serveringsställe är lämpligt att bedriva servering efter 01.00 görs utifrån serveringsställets belägenhet, yttranden från Polismyndigheten och Bygg- och miljönämnden samt Socialnämndens egna iakttagelser vid tillsyn på serveringsstället. Omständigheter som talar emot beviljande av tillstånd efter 01.00 är om Polismyndigheten eller Bygg- och miljönämnden avstyrkt ansökan, det föreligger dokumenterade iakttagelser avseende bristande ordning och nykterhet eller om serveringsstället ligger i ett bostadsområde. Nämnden gör alltid en samlad bedömning av ovanstående faktorer i det enskilda fallet.

Tillstånd att servera efter klockan 01.00 förenas i normalfallet med följande villkor:

- Minst två av polismyndigheten förordnade ordningsvakter ska tjänstgöra från klockan 22.00 tills samtliga gäster har lämnat restaurangen. Om polismyndigheten föreslår ordningsvakter från tidigare än klockan 22.00 ska det tillmätas stor betydelse.
- Samtliga personer som arbetar med servering av alkoholdrycker på restaurangen (samtliga som inte enbart tillfälligt engageras oavsett anställningsform) ska ha genomgått utbildning i ansvarsfull alkoholservice.
- Ett års prövotid. Önskar tillståndshavaren fortsätta med den sena serveringstiden efter prövotiden ska ansökan om detta lämnas in senast två månader innan prövotidens utgång för avgiftsfri omprövning. Serveringstid efter 01.00 kan efter ett års prövotid beviljas stadigvarande om det bedöms lämpligt.
- Serveringsställen med serveringstid efter 01.00 ska ha en drog/alkoholpolicy som personalen är väl förtrogen med. I denna policy ska tillståndshavaren redogöra för hur personalen ska förhindra att det uppstår olägenheter med anledning av alkoholservicen på serveringsstället. Drog/alkoholpolicyerna ska även innehålla regler för hur personalen ska agera för att serveringen ska bedrivas ansvarsfullt och måttfullt.

Särskilt om uteserveringar

Nämnden kan besluta om ett stadigvarande tillstånd till uteservering. Många gånger krävs dessutom att restauratören söker tillstånd från polisen och att restauratören har tecknat ett markupplåtelseavtal med mark- och exploateringsenheten på stadsbyggnadskontoret innan uteserveringen kan tas i bruk. I vissa fall krävs även bygglov. Uteserveringen ska vara en del av en restaurang med serveringstillstånd för alkoholdrycker till allmänheten och ska ligga i direkt anslutning till befintlig restaurang. Personal på restaurangen ska från sina ordinarie lokaler kunna ha uppsikt över hela uteserveringen. Uteserveringen ska bedrivas inom en klart avgränsad serveringsyta och ska med hänsyn till omständigheterna ha tillräckligt antal sittplatser för gästerna. Lagad mat ska kunna tillhandahållas under hela öppettiden. I övrigt gäller samma regler här som för alkoholservice i övrigt.

Särskilt om tillfälliga serveringar

Tillfälliga serveringstillstånd som mer är av stadigvarande karaktär beviljas inte. En person och/eller ett bolag kan högst få tillstånd vid tolv tillfällen per år. En och samma lokal ges endast tillstånd för maximalt tolv tillfällen under ett år. En mer omfattande verksamhet får söka ett stadigvarande serveringstillstånd. En ansökan om tillfälligt tillstånd till allmänheten ska lämnas in senast en månad innan sökt serveringstillfälle. En ansökan om tillfälligt tillstånd till slutet sällskap ska lämnas in senast tio dagar innan sökt serveringstillfälle.

Slutet sällskap

Med "slutet sällskap" menas en begränsad krets av personer med ett gemensamt intresse i ett företag, en förening eller andra sammanhang. Det gemensamma intresset ska avse något utöver den tillställning där alkoholdrycker serveras. Arrangören ska i förväg kunna ange vilka som vid tillfället ska delta.

Tillfälligt utökade serveringstider

Tillfälligt utökade serveringstider avser tillståndshavare som innehar ett stadigvarande serveringstillstånd och som i vissa fall önskar en tillfällig utökning av serveringstiden. Även när det gäller denna kategori förutsätts att det inte är fråga om regelbundet återkommande verksamhet varje vecka eller månad. Söker tillståndshavare tillfälligt utökad serveringstid fler än 10 gånger per år bör ansökan om stadigvarande utökning av serveringstid lämnas in för prövning. Vid tillfälligt utökade serveringstider efter klockan 01.00 till allmänheten gäller i normalfallet samma villkor som för stadigvarande serveringstider efter klockan 01.00.

Tillfälliga serveringar till allmänheten

Följande krävs för att tillfälligt serveringstillstånd till allmänheten ska beviljas:

- Sökanden ska uppfylla alkohollagens krav på personlig och ekonomisk lämplighet. I detta ingår att sökanden ska ha kunskaper i alkohollagstiftningen. Det är den som söker tillståndet som ska kunna visa sina kunskaper i alkohollagstiftningen och det är sökanden själv som ska svara för denna kunskap och inte någon anställd eller annan inhyrd person som saknar egentligt inflytande över serveringen.
- Sökanden ska ha rätt att disponera markytan/lokalen. Kopia av intyg/avtal ska skickas in med ansökan.
- Någon risk för olägenheter i fråga om ordning och nykterhet eller särskild risk för människors hälsa föreligger inte.
- Tillredd mat ska tillhandahållas under restaurangliknande former och livsmedelslagens krav på livsmedelshandling ska vara uppfyllda.
- Serveringsytan ska vara klart avgränsad och överblickbar och sittplatser ska finnas vid bord.
- Kompletta ansökan ska vara nämnden tillhanda senast en månad innan tillställningen ska äga rum.

Tillfälliga tillstånd att servera efter klockan 01.00 beviljas restriktivt och förenas i normalfallet med följande villkor:

- Minst två av polismyndigheten förordnade ordningsvakter ska tjänstgöra från klockan 22.00 tills samtliga gäster har lämnat restaurangen. Om polismyndigheten föreslår ordningsvakter från tidigare än klockan 22.00 ska det tillmätas stor betydelse.
- Samtliga personer som arbetar med servering av alkoholdrycker på restaurangen (samtliga som inte enbart tillfälligt engageras oavsett anställningsform) ska ha genomgått utbildning i ansvarsfull alkoholserving.

Vid bedömning av ansökningar om tillfälligt serveringstillstånd till allmänheten i samband med idrottsevenemang och evenemang där barn och ungdomar är en del av målgruppen bör särskild försiktighet iakttas.

Gemensamma serveringsytor, som nyttjas av flera tillståndshavare samtidigt, kan tillåtas vid vissa större seriösa evenemang. Polismyndigheten eller nämnden kan göra bedömningen att en gemensam serveringsyta inverkar positivt på ordningsläget. För att detta ska vara möjligt krävs att ordningen och nykterheten kan garanteras genom åtgärder vidtagna av tillståndsinnehavarna som nämnden finner är tillräckliga. Särskilda villkor kan meddelas i samband med beslutet. Vid allvarliga överträdelser som konstateras på plats måste alkoholservingen genast avbrytas.

Catering

Den som bedriver cateringverksamhet till slutna sällskap kan meddelas stadigvarande serveringstillstånd under förutsättning att verksamhetsutövaren har ett eget kök för tillredning av mat och att den lokal där serveringen äger rum för varje tillfälle anmäls till och godkänns av nämnden. Anmälan om serveringslokal för catering ska inkomma till nämnden för godkännande 10 dagar innan serveringstillfället.

Kryddning av alkoholdryck

Den som har ett stadigvarande tillstånd att servera spritdrycker har, efter anmälan till nämnden, rätt att krydda spritdryck för servering som snaps i den egna serveringsrörelsen. I anmälan ska anges vilka kryddor och vilken spritdryck som används. Avsikten är att man ska kunna servera ställets egen snaps till julbord eller liknande tillställningar.

Provsmakning

Anordnande av provsmakning av spritdrycker, vin, starköl eller andra jästa alkoholdrycker vid arrangemang riktade till allmänheten är tillåtet under förutsättning att

1. arrangören har ett stadigvarande serveringstillstånd som omfattar de drycker som provsmakningen avser samt den lokal där provsmakningen ska äga rum, eller
2. de partihandlare som deltar enskilt eller gemensamt ansöker om och erhåller ett tillfälligt tillstånd för provsmakning av de drycker som avses erbjudas.

Den som tillverkar alkoholdrycker från råvaror som producerats på den egna gården och som har ett stadigvarande serveringstillstånd har rätt att, efter anmälan till kommunen, vid tillverkningsstället erbjuda provsmakning av de egenproducerade dryckerna. Om sådant tillstånd saknas, får tillverkaren erbjuda provsmakning av egentillverkade alkoholdrycker vid tillverkningsstället efter särskilt tillstånd för provsmakning.

Något krav på matservering finns inte vid provsmakning.

Pausservering

Tillstånd för servering i foajéer till teater eller konsertlokaler under paus i föreställning eller konsert får beviljas utan krav på matservering. Tillståndet kan endast avse starköl, vin och/eller annan jäst alkoholdryck.

Kommunens tillsynsverksamhet enligt alkohollagen och tobakslagen

Serveringstillstånd

Kommunens uppgift är att vägleda tillståndshavarna och att kontrollera att reglerna följs. Tillsyn bedrivs på tre nivåer: förebyggande tillsyn, inre tillsyn och yttre tillsyn.

Med *förebyggande tillsyn* menas förebyggande arbete i form av information till tillståndshavare/sökande och medverkande i utbildningar samt andra informationsinsatser. Syftet med den förebyggande tillsynen är att göra tillståndshavaren uppmärksam på de krav som alkohollagen ställer för att undvika att det uppstår brister.

Med *inre tillsyn* menas kontroll av uppgifter från olika myndigheter. Det handlar om frågor av ekonomisk art och tillståndshavarens vandel. Även rapporter angående tillståndshavarens skötsamhet avseende utförda restauranginspektioner från andra myndigheter granskas. Restaurangernas försäljning följs även upp genom den restaurangrapport som ska lämnas varje år och granskas främst genom jämförelse mellan försålda alkoholdrycker och försåld mat. Detta för att undvika att det finns renodlade dryckesställen i kommunen.

Med *yttre tillsyn* menas den tillsyn som utförs dag- och kvällstid genom besök på serveringsställen. Målsättningen är att varje restaurang med serveringstillstånd till allmänheten bör besökas minst en gång per år. Restauranger med nöjesinriktning (dansrestauranger, pubar med mera) bör besökas mer regelbundet. Konferensanläggningar och liknande verksamheter kan besökas vart annat år. När det gäller vissa lokaler för slutna sällskap samt renodlade personalrestauranger kan det räcka med förebyggande tillsyn och inre tillsyn. Bedömningar av ordningsläget i och utanför restaurangen, graden av berusning hos gästerna och kontroll av att servering till minderåriga inte förekommer är viktiga delar i den yttre tillsynen. Tillsynen omfattar även kontroll av att lagad eller på annat sätt tillredd mat kan tillhandahållas, att marknadsföringen av alkoholdrycker på serveringsstället och i dess omedelbara närhet sker på ett måttfullt sätt och att serveringsansvarig person finns på plats. Att lättdrycker finns i tillfredsställande urval och omfattning kontrolleras också. Exempelvis om rött och vitt vin serveras ska det även finnas alkoholfritt rött och vitt vin i sortimentet. Självklart uppmärksammas även förekomst av narkotika, om diskriminering förekommer, att god brandsäkerhet råder och att det inte röks inomhus på serveringsstället.

Sanktioner

Vid smärre förseelser uppmanas tillståndshavaren per brev eller muntligt att vidta rättelse. Vid allvarigare överträdelser inleder nämnden ett ärende om eventuellt ingripande enligt alkohollagen i form av återkallelse, varning eller erinran.

En erinran får meddelas en tillståndshavare, eller i allvarigare fall eller vid upprepade överträdelser, en varning om denne inte

1. uppfyller de krav som gäller för tillståndets meddelande, eller
2. följer de bestämmelser som gäller för servering enligt alkohollagen eller de villkor eller föreskrifter som meddelats med stöd av lagen.

Nämnden ska återkalla serveringstillståndet om

1. tillståndet inte längre utnyttjas,
2. det med tillståndshavarens vetskap har förekommit brottslig verksamhet på serveringsstället eller i anslutning till detta utan att tillståndshavaren har ingripit, eller
3. tillståndshavaren har brutit mot alkohollagen eller vad som i övrigt gäller för tillståndet på ett sådant sätt att varning inte är en tillräckligt ingripande åtgärd, eller har tilldelats en eller flera varningar utan att de förhållanden som föranlett varningen har rättats till.

Om flera tillståndshavare har utnyttjat ett gemensamt serveringsutrymme får istället tillståndet för gemensamt serveringsutrymme återkallas, om det inte kan utredas vilken tillståndshavare som är ansvarig för en händelse som ska föranleda återkallelse av serveringstillståndet.

Diskriminering av personer på grund av kön, nationellt eller etniskt ursprung, sexuell läggning eller funktionshinder kan medföra att serveringstillståndet återkallas.

Folkölstillsyn

Kommunen och polismyndigheten utövar också tillsyn över servering och detaljhandel med folköl. Folköl är enligt alkohollagen en dryck som framställts genom jäsnings med torkat eller rostat malt som huvudsakligt extraktgivande ämne och vars alkoholhalt överstiger 2,25 men inte 3,5 volymprocent. För att få sälja folköl krävs att verksamheten bedrivs i lokaler eller andra utrymmen i byggnader eller transportmedel som ingår i anläggningar som är godkända enligt föreskrifter meddelade med stöd av 7 § 1 livsmedelslagen (2006:804) eller registrerade enligt Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 852/2004 av den 29 april 2004 om livsmedelshygien och som är avsedda för stadigvarande försäljning av livsmedel och där det också säljs mat. Den som bedriver detaljhandel med folköl ska anmäla verksamheten till den kommun där försäljningen sker. I Norrtälje kommun är det Socialnämnden som registrerar en anmälan om folkölsförsäljning. Försäljning får inte påbörjas förrän anmälan har gjorts. Den som bedriver detaljhandel med folköl ska utöva särskild kontroll (egenkontroll) över försäljningen och svara för att personalen har erforderliga kunskaper om vad som gäller för försäljningen. För egenkontrollen ska det finnas ett särskilt program. För servering av folköl gäller samma krav som vid detaljhandel med folköl, med den skillnaden att det krävs att mat serveras på stället istället för att bara säljas för att tillagas på annan plats. Vid servering av folköl krävs att den anmälningsskyldige ska utöva särskild kontroll (egenkontroll) över serveringen, och det ska finnas ett för verksamheten lämpligt program för egenkontrollen.

Kommunen får ta ut en tillsynsavgift av dem som bedriver servering av eller detaljhandel med folköl.

Folköl får inte säljas eller annars lämnas till den som inte har fyllt 18 år. Folköl får inte lämnas ut till den som är märkbart påverkad av alkohol eller annat berusningsmedel. Folköl får heller inte lämnas ut om det finns särskild anledning anta att varan är avsedd att olovligt tillhandahållas någon (langning). Den som lämnar ut folköl ska förvissa sig

om att mottagaren har uppnått 18 år. Om en köparens ålder inte är känd och den kan antas understiga 25 år, bör legitimation krävas. Om försäljning av folköl medför olägenheter i fråga om ordning och nykterhet, om det sker till underåriga eller påverkade, får kommunen förbjuda den som bedriver försäljningen att fortsätta verksamheten eller, om förbud får anses vara en alltför ingripande åtgärd, meddela varning. Ett förbud kan begränsas till att gälla under vissa tider på dygnet eller i samband med viss verksamhet på eller i närheten av försäljningsstället, till exempel en konsert på aktuellt serveringsställe eller ett evenemang på en närbelägen idrottsanläggning. Ett förbud gäller alltid sex eller tolv månader, beroende på hur allvarlig försummelsen är.

För att kontrollera hur butiker och serveringsställen uppfyller dessa krav kan kommunen ensam eller i samarbete med andra kommuner anordna så kallade kontrollköp. Då får ungdomar som fyllt 18 år men som inte ser så gamla ut göra anonyma kundbesök utan att ta med legitimation. Förhoppningen är att samtliga försäljningsställen nekar till köp då legitimation inte kan visas.

Tobakstillsyn

Enligt tobakslagens 12 § gäller att tobaksvaror inte får säljas eller på annat sätt lämnas ut i näringsverksamhet till den som inte fyllt 18 år. Åldersgränsen gäller alla tobaksvaror: cigaretter, snus, pipetobak, rulltobak, cigarrer, cigariller, råttobak mm. Åldersgränsen gäller vid försäljning i näringsverksamhet, alltså försäljning i yrkesmässigt bedriven verksamhet. Det kan vara fråga om försäljning i exempelvis tobaksaffärer, livsmedelsbutiker eller restauranger men även försäljning som äger rum utan fast driftställe.

Distansförsäljning genom postorder eller Internet och försäljning genom tobaksautomat eller andra former av självbetjäning omfattas också av förbudet. Distansförsäljning av tobak kan inte tillåtas med mindre än att den som säljer tobak kan försäkra sig om att köparen är över 18 år. Köparens ålder måste kunna styrkas med legitimation.

Försäljning av tobak från varuautomater är inte tillåten annat än i de fall automaten är uppställd i lokaler dit minderåriga inte har tillträde eller då automaten kan bevakas kontinuerligt. Försäljning av tobak från automater får förekomma på exempelvis sådana platser där man övervakar åldersgränsen för dem som har tillträde till lokalen. Med kontinuerlig bevakning menas en faktisk fortlöpande bevakning under hela den tid affären har öppet. Den i butiken som har till uppgift att bevaka eventuell automatförsäljning ska också ha en reell möjlighet att hindra en minderårig som försöker köpa tobak från automaten. Automater utomhus eller utom synhåll för expediterna vid kassorna i en butik är inte tillåtna.

Den som ansvarar för försäljningen ansvarar också för att personalen är väl införstådd med lagen och att information om åldersgränsen lämnas på lämpligt sätt. Informationen om åldersgränsen bör finnas vid varje kassa i butiken samt på varuautomater för tobaksförsäljning. Den som säljer tobaksvaror ska förvissa sig om att den som köper tobaksvaror är över 18 år. I tveksamma fall ska den som säljer begära legitimation. Om det finns särskild anledning att anta att en tobaksvara är avsedd att lämnas över till någon som inte fyllt 18 år (langning), får varan inte lämnas ut.

Det är dock tillåtet att överlämna tobaksvaror inom vän- eller familjekretsen. Föräldrar kan ge cigaretter till sina barn utan straffansvar, men det är naturligtvis inte önskvärt. Däremot kan föräldrarna inte skicka underåriga barn att köpa tobaksvaror. Det kan vara

svårt att bedöma vad som är att hänföra till överlåtelse inom vän- och familjekretsen och vad som är langning av tobaksvara. Den som säljer tobaksvaror måste bedöma detta i det enskilda fallet. Det finns inget särskilt krav på åldersgräns för den som säljer tobak. Däremot måste den som säljer vara införstådd med lagen och också ha en reell möjlighet att vägra sälja tobak till minderåriga. I flera fall kan detta vara svårt för en person som inte själv är över 18 år.

Den som säljer tobaksvaror i näringsverksamhet till konsumenter är skyldig att anmäla detta till kommunen enligt 12 c § tobakslagen. Anmälan ska ske hos den kommun där försäljningen sker senast när försäljningen påbörjas. Näringsidkaren ska utöva särskild kontroll (egenkontroll) över försäljningen och ansvara för att det finns ett för verksamheten lämpligt egenkontrollprogram.

I Norrtälje kommun är det socialnämnden som registrerar en anmälan om tobaksförsäljning. Det är endast försäljning till konsumentledet som är anmälningspliktigt, tillverkares och importörers försäljning till återförsäljare omfattas inte av bestämmelsen. Vid distansförsäljning bör anmälan göras i den kommun där företaget har sitt säte. Vid försäljning genom automat ska anmälan göras för varje automat i vilken tobak säljs av den som driver automaten.

En kommun får ta ut avgift för sin tillsyn av den som bedriver anmälningspliktig näringsverksamhet med tobaksvaror. Liksom vid folkölsförsäljning kan kommunen ensam eller i samarbete med andra kommuner anordna så kallade kontrollköp, för att se hur tobakslagens regler om åldersgränser och legitimationskontroll uppfylls.